

СХВАЛЕНО

на засіданні педагогічної ради
Дибинецької гімназії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Дибинецької гімназії
Богуславської міської ради
Київської області

Антоніна ТОВКАЧ

Протокол № 9 від 22.09.2026р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

ДИБИНЕЦЬКОЇ ГІМНАЗІЇ
БОГУСЛАВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НА 2026-2027 Н.Р.

З М І С Т

I. Загальні положення.	3
II. Освітня програма дитячого садка	17
III. Освітня програма школи I ступеня	24
1. Освітня програма школи I ступеня (1-2 класи) за програмою О.Я. Савченко.....	24
2. Освітня програма школи I ступеня (3-4 класи) за програмою Р.Б.Шияна.....	29
IV. Освітня програма школи II ступеня 5 - 9 класу	33
V. Організація роботи з учнями з особливими освітніми потребами ...	48

І. Загальні положення

Призначення гімназії та засіб її реалізації

Призначення гімназії полягає в наданні якісної базової середньої освіти дітям шкільного віку школи, забезпеченні їх всебічного розвитку, виховання і самореалізації особистості яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Основним засобом реалізації призначення загальноосвітнього закладу є засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту загальноосвітніх програм.

Освітня програма, що реалізується в закладі, спрямована на: формування в учнів сучасної наукової картини світу; виховання працьовитості, любові до природи; розвиток в учнів національної самосвідомості; формування людини та громадянина, яка прагне вдосконалювання та перетворення суспільства; інтеграцію особистості в систему світової та національної культури; формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя в суспільстві; виховання громадянськості, поваги до прав і свобод людини, поваги до культурних традицій та особливостей інших народів в умовах багатонаціональної держави; формування потреби учнів до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення тощо.

Реалізація освітньої програми гімназії здійснюється через рівні освіти:

дошкільна освіта;

початкова освіта тривалістю чотири роки;

базова середня освіта тривалістю п'ять років.

Дибинецька гімназія Богуславської міської ради Київської області (далі гімназія) у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», Національною доктриною розвитку освіти, Концепцією загальної середньої освіти, Державним стандартом початкової освіти та Державним Стандартом базової повної загальної середньої освіти, Базовим компонентом дошкільної освіти (затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 12.01.2021 № 33 (нова редакція), Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді (затверджено наказом МОН України від 16.06.2015 №641, у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.07.2019 № 1038) та іншими нормативно-розпорядчими документами Міністерства освіти і науки молоді і спорту України, Департаменту освіти і науки Київської обласної державної

адміністрації, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Статутом закладу освіти.

Відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», введення в Україні воєнного стану позначилося на всіх сферах людського життя. На період дії правового режиму воєнного стану освітня діяльність закладу освіти відбувається згідно нормативно-правової бази в умовах воєнного стану в Україні: Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», від 15.03.2022 №2136-IX, Лист МОН № 1/3737-22 від 29.03.2022 «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні», наказ Міністерства освіти і науки України від 28 березня 2022 року № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні».

Основною метою діяльності гімназії є безперервний процес виявлення і розвитку здібностей кожної дитини, формуванню духовно багатой, фізично розвиненої, творчо мислячої, конкурентоспроможної особистості – громадянина України.

Головними завданнями гімназії є :

- всебічний розвиток, навчання, виховання, виявлення обдарувань, соціалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству;
- організація освітнього процесу, що ґрунтується на цінностях та принципах, визначених законами України “Про освіту” , “Про повну загальну середню освіту”, «Про дошкільну освіту»;
- створення безпечного освітнього середовища для учасників освітнього процесу;
- виявлення та розвиток індивідуальних здібностей учнів, досягнення ними результатів навчання, прогресу в розвитку, зокрема формування і застосування відповідних компетентностей, що визначені Законом України “Про освіту” і відповідними

державними стандартами та необхідні для подальшого здобуття освіти;

□ забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти;

Основне призначення гімназії в системі освіти України — забезпечення здобуття **базової середньої освіти** (найчастіше це 5–9 класи), розвиток особистості учня, формування його знань, умінь і навичок перед переходом до старшої профільної школи (ліцею)

Основним засобом реалізації призначення гімназії є здійснення освітньої діяльності за ступенями освіти :

- I ступінь - початкова освіта;
- II ступінь - базова загальна середня освіта;

Основними засобами досягнення мети, виконання завдань та реалізації призначення гімназії є засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту загальноосвітніх програм.

Освітня програма, реалізована в гімназії, спрямована на:

- формування в учнів сучасної наукової картини світу;
- виховання працьовитості, любові до природи;
- розвиток в учнів національної самосвідомості;
- формування людини та громадянина, яка прагне вдосконалювання та перетворення суспільства;
- інтеграцію особистості в систему світової та національної культури;
- рішення задач формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя в суспільстві;
- виховання громадянськості, поваги до прав і свобод людини, поваги до культурних традицій та особливостей населення регіону, України та інших народів в умовах багатонаціональної держави;
- формування потреби учнів до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення.

Досягнення мети, тим самим призначення гімназії забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, визначених Законом України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту» :

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;

- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- інші компетентності, передбачені Державним стандартом освіти.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Опис «моделі» випусника гімназії

Модель випусника **Нової Української Школи** – це необхідна основа для сміливих і успішних кроків у своє майбутнє. Всі інші здобутки у сфері компетентності може принести людині лише наполеглива цілеспрямована праця, бажання вчитися і ділитися досвідом з іншими.

Випусник школи має міцні знання і вміло користується ними. Знання та вміння отримані учнем тісно взаємопов'язані з його ціннісними орієнтирами.

Набуті життєві компетентності випусник вміло використовує для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Він вміє критично мислити, логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити, вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення.

Наш випусник – це передусім людина творча, з великим потенціалом саморозвитку та самореалізації, широким спектром особистості:

- випусник школи прагне до самоосвіти та вдосконалення;
- готовий брати активну участь у суспільно-культурному житті громади, держави;
- є свідомим громадянином, готовим відповідати за свої вчинки;
- свідомо ставиться до свого здоров'я та довкілля;
- мислить креативно, використовуючи увесь свій творчий потенціал.

Випусник компетентний у ставленні до життя — реалізує себе через самопізнання, саморозуміння та інтелектуальну культуру.

Випусник початкових класів має знання, уміння та навички, передбачені стандартом початкової освіти. Він упевнений у собі, старанний, працелюбний, самостійний, дисциплінований, вмотивований на досягнення успіху, вміє слухати і чути, критично мислити і має почуття самоконтролю, навички навчальної діяльності, культуру поведінки і мови, основи особистої гігієни і здорового способу життя.

Випусник базової основної школи володіє певними якостями і вміннями на рівні вимог державних освітніх стандартів успішно засвоює загальноосвітні програми з усіх предметів шкільного навчального плану; має систему розумових навичок (порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, класифікацію, визначення

головного); володіє основами комп'ютерної грамотності; знає свої громадянські права і вміє їх реалізувати; оцінює свою діяльність з погляду моральності та етичних цінностей; дотримується правил культури поведінки і спілкування; веде здоровий спосіб життя; готовий до форм і методів навчання, використовуваних у старших класах.

Наш випускник - свідомий громадянин і патріот своєї країни, готовий до сміливих і успішних кроків у майбутнє.

Цілі та завдання освітнього процесу гімназії

Цілі та задачі освітнього процесу на кожному рівні реалізації освітніх програм повинні бути обумовлені "моделлю" випускника, призначенням і місцем школи в освітньому просторі. Вони повинні бути сформульовані конкретно, бути вимірними, досяжними, визначеними за часом, несуперечливими по відношенню одна до одної. Інакше кажучи, відповідати загальним вимогам, що пропонуються до визначення цілей і задач.

Перед освітнім закладом поставлені такі цілі освітнього процесу:

1. Забезпечити засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту початкової, базової середньої освіти на рівні вимог державного освітнього стандарту;
2. Гарантувати наступність освітніх програм усіх рівнів;
3. Створити основу для адаптації учнів до життя в суспільстві, для усвідомленого вибору та наступного засвоєння професійних освітніх програм;
4. Формувати позитивну мотивацію учнів до навчальної діяльності;
5. Забезпечити соціально-педагогічні відносини, що зберігають фізичне, психічне та соціальне здоров'я учнів;
6. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом своєчасного та якісного проходження курсів перепідготовки;
7. Проведення атестації та сертифікації педагогів;
8. Цілеспрямоване вдосконалення навчально-матеріальної бази школи.

Користуючись Положенням про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 23.04.2019 № 536, та Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466, що визначають **дистанційне навчання** як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій передбачене в гімназії.

Дистанційне навчання в гімназії може бути реалізовано шляхом застосування дистанційної форми як окремої форми здобуття освіти або використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання за різними формами здобуття освіти, їх поєднання.

Мережа класів Дибинецької гімназії на 2026 – 2027 навчальний рік

Клас	Кількість дітей
1	10
2	10
3	16
4	9
5	11
6	10
7	12
8	13
9	10
Всього	101

Дитячий садок – 27

Мета діяльності гімназії : забезпечення єдиної лінії розвитку особистості школяра; формування духовної культури та цілісних світоглядних уявлень у дитини. Дибинецької гімназії з українською мовою навчання.

Пріоритетні завдання діяльності педагогічного колективу гімназії:

- створення умов для здобуття якісної освіти в умовах навчально-виховного процесу;
- формування у дітей основ культури споживання та екологічної свідомості через впровадження ідей освіти для сталого розвитку;
- втілення інклюзивних цінностей через збагачення інклюзивними підходами освітньої практики;
- сприяння формуванню у школярів лідерських якостей особистості;
- формування світогляду школярів засобами художнього слова;
- оптимізація взаємодії з батьками;
- модернізація матеріально-технічної бази та програмно-методичного забезпечення закладу.

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які натеper подані в рамках навчального плану;

- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм; пропонується зміст навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН);

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру другого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальні плани основної школи передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову.

Збереження здоров'я дітей належить до головних завдань школи. Тому формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється не лише в рамках предметів "Фізична культура" та "Основи здоров'я", а інтегрується у змісті всіх предметів інваріантної складової навчальних планів.

Тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту" – 45 хв.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти" години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

№ з/п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати,

		доводити правильність тверджень; уникнення невірних іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас. Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань. Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння :здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування. Ставлення :критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов. Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.
3	Математична компетентність	Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.

		Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів. Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями. Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень. Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач. Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість. Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися

		впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності. Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв’язання життєвого завдання. Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших. Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)
8	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані. Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією. Навчальні ресурси: завдання соціального змісту
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).

		Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства. Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання. Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку кожного окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо. Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізнi лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища. Наскрізнi лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;

окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються

надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою; роботу в проектах; позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти. Базова середня освіта здобувається, як правило, після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття базової середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов.

Перелік освітніх галузей. Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

в 5 - 9 класах НУШ:

Мовно-літературна

Математична

Природнича

Соціальна і здоров'язбережувальна

Громадянська та історична

Інформатична

Технологічна

Мистецька

Фізична культура

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

формування компетентностей;

розвитку компетентностей;

перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;

корекції основних компетентностей;
комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки тощо.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації поєднує виконання різних практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній діяльності.

Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- ☐ кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- ☐ навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- ☐ матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- ☐ якість проведення навчальних занять;
- ☐ моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- ☐ оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- ☐ контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- ☐ створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма закладу базової загальної середньої освіти передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Освітня програма закладу базової середньої освіти, сформована на основі Типової освітньої програми, не потребує окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти. Її схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його директор. Окрім освітніх компонентів для вільного вибору учнями, які є обов'язковими, за рішенням закладу вона може містити інші компоненти, зокрема корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами.

Освітня програма закладу освіти та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднюються на веб-сайті навчального закладу.

На основі освітньої програми Дибинецької гімназії складається та затверджується навчальний план закладу, що конкретизує організацію освітнього процесу.

Структура 2026 – 2027 навчального року

Відповідно до статті 10 Закону України «Про повну загальну середню освіту» навчальний рік розпочинається у День знань - 1 вересня, триває не менше 175 навчальних днів і закінчується не пізніше 1 липня наступного року.

Екскурсії у 1-4-х класах, навчальні екскурсії та навчальну практику в 5-8-х класах, згідно рішення педагогічної ради школи, проводяться протягом навчального року.

Навчальний процес Дибинецької гімназії Богуславської міської ради Київської області зорієнтований на роботу за 5-денним навчальним тижнем в одну зміну.

Заняття в школі розпочинаються о 8 год. 30 хв.

Тривалість уроків:

У 1 класі - 35 хв.,

У 2-4 класах - 40 хв.,

У 5-9 класах - 45 хв.

З незалежних від закладу причин можуть бути внесені зміни до структури навчального року .

Навчання організовуються за семестровою системою з 01 вересня 2026 року по 30 червня 2027 року.

- **I семестр – з 01.09.2026 року по 25.12.2026 року (16 тижнів – 79 днів);**
- **II семестр – з 11.01.2027 року по 31.05.2027 року (19 тижнів – 96 днів);**

Впродовж навчального року для учнів проводяться канікули:

- **осінні - з 24.10.2026 року по 01.11.2026 року;**
- **зимові - з 26.12.2026 року по 10.01.2027 року;**
- **весняні - з 20.03.2027 року по 28.03.2027 року.**

Освітній процес для учнів 1 – 9 класів організовано в очному режимі .

Форма організації навчання може змінюватись в залежності від безпекової ситуації

Навчання в гімназії під час дії воєнного стану в Україні

У своїй роботі гімназія керується інформацією Міністерства освіти і науки України щодо особливостей організації нового 2065/27 навчального року та відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.07.2026 року № 847 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні».

Організація освітнього процесу залежить від безпекової ситуації. Структура та тривалість навчального тижня, дня, занять і відпочинку, а також форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти в межах часу, передбаченого освітньою програмою (відповідно до обсягу навчального навантаження та з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, особливостей регіону тощо).

У разі сигналу «Повітряна тривога» освітній процес припиняється, учасники переходять до укриття згідно з алгоритмами закладу. Освітній процес може організовуватися в очному, дистанційному та змішаному режимі. Форма навчання може змінюватись в залежності від безпекової ситуації.

II. Освітня програма дитячого садка

Освітня діяльність в дитячому садку у 2026/2027 навчальному році буде організована відповідно до Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція), Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України (затверджено наказом МОН України від 06.06.2022 №527), Положення про дошкільний навчальний заклад затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2003 №305(в редакції постанови КМУ від 27.01.2021 №86), базового компонента дошкільної освіти в Україні, Положення про заклад дошкільної освіти, Листа МОН «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану», Листа МОН «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні», Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів (затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 №234), Гранично допустимого навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності (затверджено наказом МОН України від 20.04.2015 №446), листів Міністерства освіти і науки від 03.07.2009 №1/9-455 «Планування роботи в дошкільних навчальних закладах», від 27.09.2010 №1/9-666 «Про організацію роботи з дітьми п'ятирічного віку».

В листі Міністерства освіти і науки України від 25.06.2020 № 1/9-348 «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти» викладено рекомендації щодо створення інклюзивного освітнього середовища, зокрема універсального дизайну та розумного пристосування будівель, приміщень та прибудинкових територій. Відновленню освітнього процесу для дітей з ООП у 2026/2027 навчальному році має передувати вивчення командою психолого-педагогічного супроводу динаміки розвитку дитини, стану її особливих освітніх потреб, (лист МОН від 12.12.2019 № 1/9-766 «Щодо комунікації з дітьми дошкільного віку з родин учасників ООС/АТО, внутрішньо переміщених осіб та організації взаємодії з їхніми батьками»).

У дошкільному навчальному закладі встановлено 5-денний навчальний тиждень. Заклад працює з 8.00 до 17.00.

Основні завдання:

1. Розвивати монологічне мовлення дітей дошкільного віку у процесі навчання розповідання за картинами.
2. Формувати основи екологічної культури дошкільників під час ознайомлення з природою рідного краю.

У дошкільному навчальному закладі функціонує 2 групи.

Зміст інваріантної складової забезпечується через чинну Програму «Дитина» - освітня програма для дітей від 2 до 7 років. Рекомендована МОН України (Лист МОН України №1/11-4960 від 23.07.2020 року).

Мета освітньої програми - реалізація комплексу розвивальних, виховних, навчальних функцій та змістовних напрямів організації життєдіяльності в межах

вікової компетентності дітей від 2 до 7 років із поступовим ускладненням змістовної наповнюваності на кожному віковому етапі.

Завдання програми - сформованість мінімально достатнього та необхідного рівня освітніх компетенцій дитини перших 7 років життя, що забезпечує її повноцінний психофізичний та особистісний розвиток і психологічну готовність до навчання у школі. Визначені Базовим компонентом дошкільної освіти вимоги до обсягу необхідної інформації, життєво важливих умінь і навичок, системи ціннісних ставлень до світу та самої себе відображені у програмі є обов'язковими для виконання всіма учасниками освітнього процесу

Види діяльності

Розподіл занять на тиждень в організованих видах діяльності укладається за змістовними освітніми лініями відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України 20.04.2015 №446 «Про затвердження гранично допустимого навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності». Кількість занять інваріантної складової повністю відповідає вимогам наказу. Види діяльності плануються за освітніми лініями:

- «Ознайомлення із соціумом»
- «Ознайомлення з природним довкіллям»
- «Художньо-продуктивна діяльність (музична, образотворча, театральна тощо)»
- «Сенсорний розвиток»
- «Логіко-математичний розвиток»
- «Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування»
- «Здоров'я та фізичний розвиток»

Реалізація програми передбачає врахування принципу інтеграції освітніх ліній у відповідності з віковими можливостями і особливостями вихованців.

Форми організації освітнього процесу

Набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності (ігровій — провідній для дітей дошкільного віку; руховій; природничій; предметній; образотворчій, музичній, театральній, літературній; сенсорно-пізнавальній і математичній; мовленнєвій; соціокультурній та інших) і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, уміння доречно застосовувати набуту інформацію. Організоване навчання проводиться у формі занять, починаючи з 3-го року життя. Протягом дня рівномірно розподіляються всі види активності за основними лініями розвитку залежно від бажань та інтересу дітей.

Розподіл занять на тиждень в організованих видах діяльності укладається за змістовними освітніми лініями відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України 20.04.2015 №446 «Про затвердження гранично допустимого навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності».

У освітньо-виховному процесі використовуються такі форми організації діяльності дітей: інтегровані, комплексні, індивідуальні, індивідуально-групові, групові заняття.

Зміст освітньої програми передбачає:

- формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності дитини;
- виховання елементів природо доцільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля;
- утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної та духовної діяльності людини;
- розвиток потреби в реалізації власних творчих здібностей.

Реалізацію змісту освітньої програми здійснює команда педагогів: 3 вихователі та музичний керівник.

Компетентності Базового компонента дошкільної освіти є кінцевим результатом освітнього процесу дошкільця

Здоров'я-збережувальна компетенція	Обізнаність із будовою свого тіла, гігієнічними навичками за його доглядом; належністю до певної статті; продуктами харчування; основними показниками власного здоров'я, цінністю здоров'я для людини. Уміння виконувати основні рухи та гімнастичні вправи; застосовувати здобуті знання, вміння і навички щодо збереження здоров'я, не зашкоджуючи як власному, так і здоров'ю інших людей. Дотримання правил безпеки життєдіяльності.
Особистісно-оцінна компетенція	Обізнаність дитини з образом самої себе, своїм «Я», її місцем у системі людської життєдіяльності (у сім'ї, групі однолітків, соціально-комунікативному просторі, в різних видах діяльності). Здатність до самооцінки, довільної регуляції власної поведінки в різних життєвих ситуаціях, позитивного ставлення до власного внутрішнього світу (мотиви, ціннісні орієнтації, бажання і мрії, почуття тощо), оптимістичного світовідчуття щодо свого сьогодення і майбутнього.
Родинно-побутова компетенція	Обізнаність із нормами та правилами сімейного (родинного) співжиття; здатність їх дотримуватися; уміння підтримувати доброзичливі, дружні, довірливі стосунки в родинному колі, виявляти турботу і любов до рідних і близьких членів родини.
Соціально-комунікативна компетенція	Обізнаність із різними соціальними ролями людей (знайомі, незнайомі, свої, чужі, діти, дорослі, жінки, чоловіки, дівчатка, хлопчики, молоді, літні тощо); з елементарними соціальними та морально-етичними нормами міжособистісних взаємин; уміння дотримуватись їх під час спілкування. Здатність взаємодіяти з людьми, які її оточують: узгоджувати свої дії, поведінку з іншими; усвідомлювати своє місце в соціальному середовищі; позитивно сприймати себе. Вміння співпереживати, співчувати, допомагати іншим, обирати відповідні способи спілкування в різних життєвих ситуаціях.
Природничо-екологічна компетенція	Обізнана з природним середовищем планети Земля та Всесвітом як цілісним організмом, у якому взаємодіють повітря, вода, ґрунт, рослини, тварини, люди, Сонце, Місяць тощо; усвідомлює їх значення для діяльності людини, для себе. Сприймає природу як цінність, виокремлює позитивний і

	негативний вплив людської діяльності на стан природи, довільно регулює власну поведінку в природі. Усвідомлює себе частиною великого світу природи; знає про залежність власного здоров'я, настрою, активності від стану природи, її розмаїття і краси; виявляє інтерес, бажання та посильні уміння щодо природоохоронних дій. Знає про необхідність дотримання людиною правил доцільного природокористування, чистоти природного довкілля, заощадливого використання природних багатств, використання води, електричної та теплової енергії в побуті; прикладає домірні зусилля зі збереження, догляду та захисту природного довкілля.
Предметно-практична компетенція	Обізнана із предметним світом, його особливостями в межах житла (предмети побуту, вжитку) і поза ним (транспорт, споруди закладів соціального і громадського призначення тощо), виготовленням предметів довкілля. Орієнтується у предметному середовищі за місцем проживання, дотримується елементарних правил поведінки на вулицях і дорогах. Користується побутовими предметами за призначенням. Обізнана з працею дорослих, виявляє інтерес і повагу до професій, бере участь у спільній праці з дорослими, дітьми; творчо виявляє себе у самостійній предметно-практичній діяльності. Застосовує елементарні економічні поняття; ощадливо ставиться до речей, грошових коштів.
Художньо-продуктивна компетенція	Сприймає мистецький твір з позиції краси, вирізняє його як естетичний. Виявляє себе емоційно сприйнятливим та естетично чуйним цінителем, слухачем, глядачем, виконавцем; емоційно-ціннісно ставиться до проявів естетичного в житті. Реалізує здатність насолоджуватись мистецтвом, пізнавати образну специфічність мистецтва і дотичну інформацію. Переймає духовний потенціал мистецького твору у власний досвід, виховує в собі риси улюблених персонажів. Володіє комунікативними навичками спілкування з приводу змісту і краси твору, його засобів. Із задоволенням наслідує мистецькі зразки — образотворчі, музичні, танцювальні, театральні, літературні. Охоче інтегрує в творчих завданнях власні інтереси, уподобання, цінності, набутий мистецький досвід діяльності сприйняття і відтворення прекрасного (уміння, навички). Випромінює благополуччя під час мистецької творчої діяльності; має навички рефлексії стосовно власного мистецького досвіду; виявляє художню активність як складову особистісної культури.
Ігрова компетенція	Обізнаність із різними видами іграшок; здатність їх використовувати в самостійних іграх; організовувати різні види ігор (рухливі, народні, ігри з правилами, сюжетно-рольові тощо) відповідно до їх структури (уявлювана ігрова ситуація, ігрова роль, ігрові правила); реалізовувати власні ігрові задуми;

	дотримуватись ігрового партнерства та рольових способів поведінки, норм та етикету спілкування у процесі гри.
Сенсорно-пізнавальна компетенція	Виявляє пізнавальну активність, спостережливість, винахідливість у довір'ї; вирізняється позитивною пізнавальною мотивацією; моделює, експериментує в довір'ї за допомогою вихователя і самостійно, використовуючи умовно-символічні зображення, схеми. Орієнтується в сенсорних еталонах (колір, форма, величина), їх видах, ознаках, властивостях; у часі і просторі; оволодіває прийомами узагальнення, класифікації, порівняння і зіставлення.
Математична компетенція	Виявляє інтерес до математичних понять, усвідомлює і запам'ятовує їх; розуміє відношення між числами і цифрами, склад числа з одиниць і двох менших (у межах 10); обізнана зі структурою арифметичної задачі; вміє розв'язувати задачі і приклади на додавання і віднімання в межах 10.
Фонетична компетенція	Оволодіває чіткою вимовою всіх звуків рідної мови і звукосполучень, відповідно до орфоепічних норм; має розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонemi; оволодіває мовними і немовними засобами виразності та прийомами звукового аналізу слів; усвідомлює звуковий склад рідної мови.
Лексична компетенція	Оперує узагальненими словами різного порядку, стійкими загальноживаними словосполученнями; мовлення дітей набуває образності; за кількісною та якісною характеристикою словник дитини сягає такого рівня, що вона може легко спілкуватися з дорослими і дітьми, підтримувати розмову на будь-яку тему в межах свого розуміння.
Граматична компетенція	Вживає (не усвідомлено) граматичні форми рідної мови згідно із законами і нормами граматики (рід, число, відмінок, дієвідміна, клична форма тощо), має розвинене чуття граматичної форми; наявні корекційні навички щодо правильності вживання граматичних форм та порядку слів у реченні.
Діалогічна компетенція	Ініціює і підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування, відповідає на запитання співрозмовника і звертається із запитаннями, орієнтується в ситуації спілкування, вживає відповідні мовні і немовні засоби для вирішення комунікативних завдань; дотримується правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету і коректно виявляє власне емоційне ставлення до предмета розмови і співрозмовника та коригує його залежно від ситуації спілкування.
Монологічна компетенція	Володіє навичками розгорнутого, послідовного, логічного, зв'язного мовлення; складає різного типу розповіді, імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події, друзів; доходить елементарних узагальнень, висновків; висловлює зв'язні

	самостійні оцінні судження стосовно різних явищ, подій, поведінки людей, героїв художніх творів; виявляє словесну творчість у різних видах мовленнєвої діяльності.
Мовленнєва компетенція	Інтегроване вміння адекватно й доречно спілкуватись рідною мовою в різних життєвих ситуаціях (висловлювати свої думки, наміри, бажання, прохання), розповідати, пояснювати, розмірковувати, оцінювати, використовувати як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності, форми ввічливості (мовленнєвий етикет); спостерігати за своїм мовленням та мовленням інших, виправляти помилки, дотримуючись загальної культури мовлення, прагне творчо самореалізуватися. Мовленнєва компетенція передбачає сформованість фонетичної, лексичної, граматичної, діалогічної та монологічної компетенцій.
Комунікативна компетенція	Комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування, стриманість у спілкуванні; культура мовленнєвої комунікації. Комунікативна компетенція передбачає сформованість усіх видів мовленнєвої компетенції.
Інформатична компетенція	Обізнаність з комп'ютером, способами керування комп'ютером за допомогою клавіатури, «миші», здатність розуміти і використовувати спеціальну термінологію (клавіатура, екран, програма, диск, клавіша, комп'ютерні ігри тощо) та елементарні прийоми роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових та навчально-розвивальних програм, створених для дітей дошкільного віку; вміння дотримуватись правил безпечної поведінки під час роботи з комп'ютером.
Комунікативно-мовленнєва компетенція	Диференціює звуки іноземної мови, вимовляючи їх правильно, з відповідною інтонацією; сприймає та реагує на звертання, нескладні команди та інструкції педагога, дає відповідь на прості запитання стосовно імені, віку, місця проживання тощо; знає та може озвучити окремі вірші, римування, пісеньки; робить коротке зв'язне повідомлення за запропонованою тематикою, правильно його оформлюючи з точки зору норм мови, що вивчається в межах запропонованого мовного матеріалу; уміє працювати в парах та групах.

Вивчення англійської мови дітьми старшого дошкільного віку

Відповідно до Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» та листа Міністерства освіти і науки України від 29.07.2026 № 1/16388-26 «Про застосування англійської мови в закладах дошкільної освіти», з 1 вересня 2026 року англійська мова є обов'язковою складовою освітнього процесу для дітей старшого дошкільного віку (5–6 років).

Освітня діяльність з англійської мови організовується з урахуванням вікових, індивідуальних та психофізіологічних особливостей дітей, їхніх освітніх потреб та інтересів. Основною метою є формування позитивного ставлення та інтересу до вивчення англійської мови, розвиток елементарних іншомовних комунікативних умінь, збагачення словникового запасу та створення основ для подальшого оволодіння іноземною мовою.

Навчання здійснюється на засадах дитиноцентризму, ігрового та діяльнісного підходів, у доступній та емоційно комфортній для дітей формі. Застосовуються мовленнєві, дидактичні та рухливі ігри, пісні, вірші, казки, інсценізації, творчі завдання, вправи на слухання, повторення та використання простих слів і фраз у повсякденних ситуаціях.

Зміст освітньої діяльності спрямовується на формування в дітей початкових умінь сприймати та використовувати англійську мову за близькими й зрозумілими темами: «Я і моя сім'я», «Дитячий садок», «Іграшки», «Кольори», «Числа», «Тварини», «Їжа», «Пори року», «Природа», «Свята» тощо.

Очікуваним результатом є позитивне ставлення дитини до англійської мови, розуміння простих слів та інструкцій, упізнавання і називання знайомих предметів, явищ та дій, використання окремих слів і простих фраз, а також участь в елементарному іншомовному спілкуванні.

Результати навчання визначаються шляхом педагогічного спостереження за індивідуальним поступом кожної дитини та не передбачають формального оцінювання.

III. Освітня програма школи I ступеня

1. Освітня програма школи I ступеня (1-2 класів)

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Освітню програму для 1-2 класів Дибинецької гімназії розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою,

спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних

цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Типової освітньої програми або Освітніх програм рекомендується використовувати **внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки**, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Період життя дитини від п'яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довільності поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – *фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої*.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Згідно із Законом України «Про освіту», на основі Державного стандарту й Типової освітньої програми заклади освіти, наукові установи та інші суб'єкти освітньої діяльності можуть розробляти освітні програми – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів, індивідуальних проектів, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання. Освітні програми можуть відрізнятися від Типової освітньої програми послідовністю викладання навчального матеріалу, обсягом його вивчення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні програми можуть мати корекційно-розвивальний складник для осіб з особливими освітніми потребами.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контроль-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований

на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не

передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-2 класах підлягають вербальному, оцінюванню.

Робочий навчальний план закладу на 2026-2027 навчальний рік складено **для школи І ступеня**

- **для 1 - 2 класів** - за Типовим навчальним планом закладів загальної середньої освіти І ступеня, затвердженими наказом Міністерством освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22 за типовою освітньою програмою розробленою під керівництвом Савченка О.Я.

Освітня галузь «Мовно-літературна» реалізується в 1-му класі через інтегрований курс «Навчання грамоти», в 2-му класі – через навчальні предмети «Українська мова», «Читання» . Мистецька освітня галузь реалізується через інтегрований курс «Мистецтво» .

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ШКОЛИ І СТУПЕНЯ НА 2026-2027н.р.**(для учнів 1-2 класів)**

Навчальний план початкової школи за редакцією О.Я.Савченко
(Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22)

Освітня галузь	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень		
		1 клас	2 клас	Разом
Мовно - літературна	Інтегрований курс «Українська мова. Навчання грамоти»	7	-	14
	Українська мова	-	4	
	Читання	-	3	
	Англійська мова	2	3	5
Математична	Математика	4	4	8
Природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна	Я досліджую світ	3	3	6
Технологічна	Дизайн і технології	1	1	2
Інформатична	Інформатика	-	1	1
Мистецька	Мистецтво	2	2	4
Фізкультурна	Фізична культура	3	3	6
Разом (без урахування фізичної культури)		19	21	40
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		19+3	21+3	46
Сумарна кількість навчальних, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		22	24	46

2. Освітня програма школи І ступеня (3-4 класів)

Типова освітня програма початкової освіти (далі типова освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти. **Типова освітня програма визначає:**

- загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти, подані в рамках освітніх галузей;
- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, укладений за змістовими лініями;
- орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо, зокрема їхньої інтеграції, а також логічної послідовності їхнього вивчення;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою. Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін визначено у типовому навчальному плані, що пропонує інтегровано-предметний підхід до організації освітнього процесу).

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

Перелік та пропонований зміст освітніх галузей. Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мовно-літературна, зокрема: Рідномовна освіта (українська мова та література; мови та літератури корінних народів та національних меншин)(МОВ

Іншомовна освіта (ІНО)

Математична (МАО)

Природнича (ПРО)

Технологічна (ТЕО)

Інформатична (ІФО)

Соціальна і здоров'язбережувальна (СЗО)

Громадянська та історична (ГІО)

Мистецька (МІО) Фізкультурна (ФІО)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/ вчителька у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено за допомогою індексів 2 з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом початкової освіти. Змістові лінії кожної освітньої галузі в межах циклу реалізуються паралельно та розкриваються через «Пропонований зміст», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть реалізовані очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання.

Оскільки Типова освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми / тези рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам'ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань, розвиток умінь та формування уявлень через досвід практичної діяльності. Рекомендовані форми організації освітнього процесу.

Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми – кооперативне навчання, дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти; сюжетно-рольові ігри, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо. Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти. Початкова освіта здобувається, як правило, із шести років. Діти, яким 1-го вересня виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку. Заклад початкової освіти формує власну освітню програму на основі типової освітньої програми або безпосередньо на основі Державного стандарту початкової освіти.

Освітня програма закладу початкової освіти має передбачати досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти, через реалізацію окреслених у цьому документі очікуваних результатів навчання.

Освітня програма закладу початкової освіти передбачає досягнення здобувачами освіти результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом початкової освіти. Вона містить: вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою;

- навчальний план закладу освіти, який визначає загальний обсяг
- навчального навантаження на відповідному рівні (циклі) загальної середньої освіти (в годинах), його розподіл між галузями знань та навчальними предметами за роками навчання, послідовність їх вивчення; опис очікуваних результатів навчання учнів;
- перелік навчальних програм із предметів, що вивчаються за інваріантним і варіативним складниками; форми організації освітнього процесу;
- інструментарій для формувального та підсумкового оцінювання.

Спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу розпочинається з перших днів навчання дитини у школі і триває постійно.

Результати оцінювання особистісних надбань учнів 3 класу здійснювати вербальною оцінкою у I семестрі, а в II семестрі рівневе оцінювання, учнів 4 класу – рівневе оцінювання.

Робочий навчальний план закладу на 2026-2027 навчальний рік складено **для школи I ступеня для 3 -4 класів** - за Типовими навчальними планами закладів загальної середньої освіти I ступеня, затвердженими наказом Міністерством освіти і науки України від 12.08.2022 № 743 за типовою освітньою програмою розробленою під керівництвом Шияна Р.Б.

Мистецька освітня галузь реалізується через інтегрований курс «Мистецтво».
Інформатична освітня галузь реалізується через предмет «Інформатика».

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ШКОЛИ І СТУПЕНЯ
НА 2026-2027 НАВЧАЛЬНИЙ РІК
(для учнів 3-4 класів)

Навчальний план початкової школи за редакцією Р.Б. Шияна
(Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22)

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
	3	4	Разом
Українська мова	5	5	10
Англійська мова	3	3	6
Математика	4	4	8
Я досліджую світ Галузі: Мовно – літературна	2	2	14
Математична	1	1	
Природнича	2	2	
Технологічна	1	1	
Соціальна і здоров'язбережувальна	0,5	0,5	
Громадянська та історична	0,5	0,5	
Інформатика	1	1	2
Мистецтво	2	2	4
Фізична культура	3	3	6
Усього	22+3	22+3	50
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	23	23	46
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	25	25	50

**Перелік навчальних програм
для учнів закладів загальної середньої освіти І ступеня**

№ з/п	Клас	Назва програми	Автор/ Видавництво	Коли і ким надано гриф
1	1-2	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти. 1-2 класи	Під керівництвом Савченко О.Я	Наказ МОН України № 743-22 від 12.08.2022р.
2	3-4	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти. 3-4 класи	Під керівництвом Шияна Р. Б.	Наказ МОН України від 12.08.2022 року № 743-22

IV. Освітня програма школи II ступеня

(5– 9 класи)

Освітня програма Дибинецької гімназії для школи II ступеня (базова середня освіта) розроблена на виконання Закону України «Про освіту», Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти та постанови Кабінету Міністрів України від 06серпня 2026 року №1000 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо державних стандартів закладів загальної середньої освіти»

- для **5 - 9 класів НУШ** – за Типовим навчальним планом закладів загальної середньої освіти II ступеня, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України в 19.02.2021 №235 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України 17.08.2026 року №1430). З урахуванням поетапного переходу закладів освіти на здійснення діяльності за новим Державним стандартом .

Організація освітньої діяльності у 5 - 9 класах гімназії у 2026/2027 навчальному році здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898 (зі змінами), наказу МОН України від 09.08.2024 №1120, Наказу МОН України від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24.06.2026 року №922/46316)(Із змінами, внесеними згідно з *Наказом МОН №1001 від 29.06.2026*)

Освітня програма враховує інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2026/2027 навчальному році, та Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації освітнього процесу.
Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою.

Навчання за освітньою програмою базової середньої освіти можуть розпочинати учні й учениці, які на момент зарахування (переведення) до закладу загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття відповідного рівня повної загальної середньої освіти, досягли результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, що підтверджено відповідним документом (свідоцтвом досягнень, свідоцтвом про початкову освіту). Визнання результатів навчання здобувачів освіти, які в умовах воєнного стану вимушено виїхали за межі України та повернулися в Україну, здійснюється в порядку, визначеному педагогічною радою закладу освіти, із урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України (наказ МОН від 23.02.2026 № 338). Визнання результатів навчання здобувачів освіти із числа внутрішньо переміщених осіб може бути здійснено на основі довідки або іншого документа, виданого закладом освіти, у якому дитина здобувала освіту за місцем тимчасового перебування. У разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких навчальних предметів за

рівень початкової освіти учні повинні пройти відповідне оцінювання впродовж першого семестру навчального року.

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 5-9-х класів закладів загальної середньої освіти за Типовою освітньою програмою становить **5845 годин/навчальний рік**.

Розподіл навантаження за класами

- **5 клас:** 1050 годин/ **навчальний рік**.
- **6 клас:** 1155 годин/ **навчальний рік**
- **7 клас:** 1172,5 години/ **навчальний рік**
- **8 клас:** 1207,5 години/ **навчальний рік**.
- **9 клас:** 1260 годин/ **навчальний рік**.

За рішенням педагогічної ради визначено оцінювання результатів навчання для учнів:

- **5 класу НУШ** - адаптаційний період (вересень) впродовж якого не здійснюється поточне та тематичне оцінювання, з 1 жовтня - 12 бальна система (шкала);
- **6 клас НУШ** - 12 бальна система (шкала) оцінювання;
- **7 клас НУШ** - 12 бальна система (шкала) оцінювання;
- **8 клас НУШ** - 12 бальна система (шкала) оцінювання;
- **9 клас НУШ** – 12 бальна система (шкала) оцінювання;

Освітня програма базової середньої освіти окреслює рекомендовані підходи до планування й організації Дибинецької гімназії єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти (далі – Державний стандарт).

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслює навчальний план, який дає цілісне уявлення про зміст і структуру другого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні.

Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», від 30 вересня 2020 року № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Повноцінність базової середньої освіти забезпечується реалізацією інваріантної складової, яка в обов'язковому порядку фінансується з бюджету.

Організація освітньої діяльності в 5-9 класах НУШ у 2026/2027 навчальному році здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р - Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898, наказу МОН України від 19.02.2021 №235. Освітня програма враховує інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2026/2027 навчальному році, та Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації освітнього процесу.

Ідея компетентнісного підходу до сучасної освіти є наскрізною і визначальною на сьогоднішній день. Надання пріоритетів формуванню у дітей готовності здобувати знання самостійно протягом усього життя поставило нагальну потребу у виробленні власної концепції розвитку школи, яка прокладає стратегічний напрям у роботі колективу закладу, допомагає поєднати цілі та очікуваний результат, усвідомити їх усім учасникам навчально-виховного процесу. Серед сучасних моделей освіти виділяють модель 4К, що включає чотири ключові компетентності, що починаються з букви «К»: **креативність, комунікація, кооперація (співпраця), критичне мислення**. Важливим показником життєвої компетентності школяра, його життєздатності, спроможності правильно орієнтуватися у життєвих реаліях та допомагати розв'язувати проблеми є цілісне світобачення. Тому освітня діяльність у 5-9 класах має спрямовуватись на формування базових особистісних якостей дитини, таких як: міжособистісна злагода, міжособистісне партнерство, самостійність, чуйність, шанобливість, допитливість, спостережливість, креативність, розсудливість.

Реалізація призначення закладу здійснюється через забезпечення в освітній діяльності таких принципів:

- гуманізм як норма поваги до особистості та основа побудови партнерського спілкування з дитиною;
- інтеграційні засади побудови та організації освітнього процесу;
- визнання самоцінності кожного вікового періоду та орієнтація на вікові особливості;
- створення сприятливих умов для формування і розвитку у дитини пізнавальних, психічних процесів, належної спрямованості на активність у соціумі,

конструктивних мотивів поведінки, самосвідомості, позитивної самооцінки, самоповаги та шанобливого ставлення до тих, хто її оточує;

- урахування індивідуальних інтересів, здібностей, темпу розвитку дитини.

Завдання освітніх ліній у 5- 9 класах реалізуються на основі тематичного планування за принципом методичного конструктора та інтегрованого підходу до змісту та організації освітньої діяльності. Побудова освітнього процесу на засадах інтегрованого підходу забезпечує єдність та взаємопов'язаність усіх освітніх ліній у кожній темі, що реалізується як цілісна змістова та діяльнісна одиниця освітнього процесу. Зберігаючи наступність із початковою школою забезпечуємо подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формуємо здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховуємо ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

№ з/п	Ключові компетентності	Очікувані результати
1	Спілкування державною мовою	Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невнормованих іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас. Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань. Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;

		здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб. Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою. Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.
3	Математична компетентність	Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях. Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів. Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями. Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу

5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв’язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень. Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв’язування математичних задач. Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість. Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності. Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв’язання життєвого завдання. Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших. Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)
8	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний

		бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані. Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією. Навчальні ресурси: завдання соціального змісту
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо). Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства. Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання. Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо. Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська

відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізнi лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища. Наскрізнi лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

- організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;

- окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти.

Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологіч на безпека й сталий розвиток	Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.

Громадянська відповідальність	Сприятиме формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок. Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.
Здоров'я і безпека	Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище. Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.
Підприємливість і фінансова грамотність	Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі

міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду.

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- ✓ Мовно-літературна
- ✓ Громадянська та історична
- ✓ Мистецька
- ✓ Математична
- ✓ Природнича
- ✓ Технологічна
- ✓ Соціальна та здоров'язбережувальна
- ✓ Інформатична
- ✓ Фізична культура

Форми організації освітнього процесу

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісний підхід, який передбачає постійне включення учнів до різних видів навчально-пізнавальної діяльності, а також практична спрямованість процесу навчання. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків і наскрізних змістових ліній. Навчання за наскрізними змістовими лініями реалізується насамперед через: організацію освітнього середовища; окремі предмети, роль яких при навчанні за наскрізними лініями різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною змістовою лінією; предмети за вибором; роботу в проектах; позаурочну навчальну роботу.

Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожного предмета, досяжні, якщо використовувати діяльнісний підхід, проблемне навчання, проектні технології, ситуаційні вправи, інтерактивні форми, роботу в парах/групах змінного складу тощо.

Формами організації освітнього процесу можуть бути різні типи уроків, практичні заняття, семінари, конференції, заліки, співбесіди, проекти (дослідницькі, інформаційні, мистецькі), сюжетно-рольові ігри, екскурсії, віртуальні подорожі тощо.

Вибір форм і методів навчання вчитель/вчителька визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ДЛЯ УЧНІВ 5 – 9 КЛАСІВ НУШ

з навчанням українською мовою(складений відповідно до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти затвердженої наказом МОН України від 17.08.2026 № 1430)

Освітні галузі	Навчальні предмети/ інтегровані курси	Кількість годин на тиждень з розрахунку мінімального навчального навантаження + години для перерозподілу					
		5 клас	6 клас	7 клас	8 клас	9 клас	Разом
Мовно-літературна	Українська мова	4	4	3	3	3	17
	Українська література	2	2	2	2	2	10
	Зарубіжна література	1	1	1	1	1	5
	Англійська мова	3,5	3,5	3,5	3	3	16,5
Математична	Математика	5	5	-	-	-	10
	Алгебра	-	-	3	3	3	9
	Геометрія	-	-	2	2	2	6
Природнича	Пізнаємо природу (ІК)	2	2	-	-	-	4
	Біологія	-	-	2,5	2	2	6,5
	Географія	-	2	2	2	1,5	7,5
	Фізика	-	-	2	2	3	7
	Хімія	-	-	1	2	2	5
Соціальна і здоров'язбережувальна	Здоров'я, безпека та добробут (ІК)	1	1	1	1	1	5
	Підприємництво та фінансова грамотність	-	-	-	0,5	0,5	1
Громадянська та історична	Вступ до історії та громадянської освіти (ІК)	1	-	-	-	-	1
	Історія України. Всесвітня історія. Громадянська освіта	-	2	-	-	-	2
	Історія України	-	-	1	1,5	1	3,5
	Всесвітня історія	-	-	1	1	1	3
	Громадянська освіта	-	-	0,5	0,5	0,5	1,5

	Правознавство	-	-	-	-	0,5	0,5
Інформатична	Інформатика	1	1	1	1,5	1,5	6
Технологічна	Технології	2	2	1	1	1	7
Мистецька	Музичне мистецтво	1	1	1	-	-	3
	Образотворче мистецтво	1	1	1	-	-	3
	Мистецтво	-	-	-	1	1	2
Фізична культура	Фізична культура	3	3	3	3	3	15
Міжгалузеві інтегровані курси	STEM	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	7,5
Разом		29	32	34	34,5	34,5	164
Разом (без фіз.культури)		26	29	31	31,5	31,5	149
Гранично допустиме навантаження на учня		28	31	32	33	33	157
Всього (без фізичної культури + фізична культура; без урахування поділу на групи)		26+3	29 +3	31 + 3	31,5+3	31,5+3	164

Перелік навчальних програм для учнів 5 – 9 класу НУШ

№ з/п	Клас	Назва програми	Автор/ Видавництво	Коли і ким надано гриф
1	5-6	Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Морзе Н.В., Барна О.В.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
2	7-9	Модельна навчальна програма «Інформатика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автор: Ривкінд Й. Я., Лисенко Т. І., Чернікова Л. А., Шакотько В. В.	Наказ МОН 16 серпня № 1001
3	5-6	Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
4	7-9	Модельна навчальна програма «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В.	Наказ МОН від 24.07.2023 № 883
5	5-6	Модельна навчальна програма «Українська література . 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Архипова В.П., Січкаєв С.І., Шило С.Б.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.

6	7-9	Модельна навчальна програма «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Таміла Яценко, Василь Пахаренко, Олеся Слижук, Ірина Тригуб	Наказ МОН від 24.12. 2024 року № 1787
7	5-6	Модельна навчальна програма «Математика . 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Скворцова С.О., Тарасенкова Н.А.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
8	7-9	Модельна навчальна програма «Алгебра. 7-9 класи» для закладів загальної середньої	Автор: Істер О. С.	Наказ МОН від 24.07.2023 № 883
9	7-9	Модельна навчальна програма «Геометрія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автор: Істер О. С.	Наказ МОН від 24.07.2023 № 883
10	5-6	Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
11	6-9	Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Совенко В.В.,	Наказ МОН д 12.07.2021 № 795
12	5-6	Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Хитра З.М., Романенко О.А.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
13	7-9	Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Андрук Н. В., Лаврентьєва І. В., Хомич О. Л.	Наказ МОН від 24.12.2024 № 1787
14	8-9	Модельна навчальна програма «Підприємництво та фінансова грамотність. 8-9 класи» для	Автор: Беспалко І. В., Войтицька Л. В., Тригуб О. В., Ролік В. А	Наказ МОН від 27.11.2023 № 1449

		закладів загальної середньої освіти		
16	5-9	Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року)	Автори: Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В.,	Наказ МОН від 10 жовтня 2023 року № 1226
17	5-6	Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи(інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Масол Л.М., Просіна О.В.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
18	7-9	Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7 -9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Масол Л.М., Просіна О.В.	Наказ МОН від 06.09.2023 № 1090
19	5-9	Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Баженов Є. В., Бідний М. В., Ребрина А. А., Данільченко В. О., Коломоець Г. А., Дутчак М. В.	Наказ МОН від 22.08.2024 року № 1185
20	5-9	Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Зимомря І.М., Мойсюк В.А.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
21	5	Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти . 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Бурлака О.В., Власова Н.С., Щупак І.Я.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
22	6	Модельна навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія» для закладів загальної середньої освіти	Автори Піскарьова І.О., Бурлака О.В., Щупак І.Я.	Наказ МОН №795 від 12.07.2021р.
23	7-9	Модельна навчальна програма «Історія України. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Бурлака О.В., Власова Н.С., Щупак І.Я.	Наказ МОН 16.08.2023 року № 1001

24	7-9	Модельна навчальна програма «Всесвітня історія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Щупак І. Я., Посунько А. С., Бакка Т. В.,	Наказ МОН 16.08.2023 року № 1001
25	8-9	Модельна навчальна програма «Громадянська освіта. 6–9 клас» для закладів загальної середньої освіти	Автори Васильків І. Д., Кравчук В. М., Танчин І. З.	Наказ МОН від 19.12.2024 року № 1768
26	5-6	Модельна навчальна програма «Технології . 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Кільдеров Д.Е., Мачата Т.С.	Наказ МОН № 795 від 12.07.2021р.
27	7-9	Модельна навчальна програма «Технології . 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Авторки: Ходзицька І. Ю., Горобець О. В., Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М	Наказ МОН №1001 від 16 серпня
28	7-9	Модельна навчальна програма «Фізика. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Кременський Б. Г., Гельфгат І. М., Божинова Ф. Я.,	Наказ МОН від 16 серпня 2023 № 1001
29	7-9	Модельна навчальна програма «Хімія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Автор Григорович О. В.	Наказ МОН 27.12.2023 № 1575
30	5-6	Модельна навчальна програма «STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Бутурліна О.В., Артем'єва О.Є	наказ МОН від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу МОН від 29.09.2021 № 1031
31	7-9	Модельна навчальна програма «STEM. 7-9 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти	Автори: Бутурліна О. В., Артемева О. Є., Крижановський	Наказ МОН від 14 серпня 2024 року № 1138

V. Організація роботи з учнями з особливими освітніми потребами

На виконання абзацу двадцять другого частини першої статті 64 Закону України «Про освіту», з метою впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 607, на основі Типової освітньої програми, затвердженої наказом МОН №693 від 26.06.2018, від 12.06.2018 № 627 та від 20.04.2018 № 405, Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (Затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 15.09.221 року № 957 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 5 лютого 2026 р. № 129)

Складені навчальні плани, адже саме лише перебування дитини у широкому соціумі – це ще не запорука її успішного навчання та соціалізації. Кінцевий результат значною мірою залежить від того, які умови для цього створені, а також від наполегливої та цілеспрямованої роботи всіх учасників освітнього процесу.

У Освітній програмі застосовуємо таке тлумачення термінів, яке зазначає Закон України «Про освіту»:

- особа з особливими освітніми потребами - особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту;
- інклюзивне навчання - система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.
- індивідуальне навчання - спосіб організації навчальної діяльності, який регулюється певним, наперед визначеним розпорядком, забезпечується

педагогічними працівниками за місцем проживання учнів (удома) та організується для забезпечення права громадян на здобуття повної загальної середньої освіти.

Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами організовується у 3,4 та 6 класах.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планах для дітей з особливими освітніми потребами (далі - навчальний план):

- **учня 3 класу Артеменка Ярослава** (інтелектуальні труднощі тяжкого ступеня прояву, соціоадаптаційні /соціокультурні труднощі тяжкого ступеня прояву, навчальні труднощі помірною ступеня прояву, функціональні труднощі легкого ступеня прояву, (мовленнєва функція) складений, відповідно до адаптованої Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти (3-4 класи), розробленої під керівництвом під керівництвом Шияна Р.Б. 3-4 клас - додаток 1, та затвердженою наказом МОН України від 12.08.2022 № 743;
- **учня 4 класу Мартиненка Ярослава** з навчанням українською мовою(затримка розвитку шкільних навичок F06/8) складений, відповідно до адаптованої Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти (3-4 класи), розробленої під керівництвом під керівництвом Шияна Р.Б. 3-4 клас - додаток 1, та затвердженою наказом МОН України від 12.08.2022 № 743;
- **учня 6 класу Саватєєва Олександра** з навчанням українською мовою (інтелектуальні труднощі тяжкого ступеня прояву, фізичні труднощі помірною ступеня прояву, функціональні труднощі помірною ступеня прояву (мовленнєва функція) складений, відповідно до адаптованої до Типового навчального плану загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня з українською мовою навчання, затвердженими наказом МОН України від 17.08.2026 №1430;

Індивідуальне навчання організовано:

- для учнів 2 класу за Типовою освітньою програмою для 1-2 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку (розроблена під керівництвом Чеботарьової О. В.); затвердженими наказом МОН України від 19.09.2022р. № 836;
- для учня 3 класу, педагогічний патронаж, за Типовим навчальним планом закладів загальної середньої освіти I ступеня, затвердженими наказом Міністерством освіти і науки України від 12.08.2022 № 743 за адаптованою типовою освітньою програмою розробленою під керівництвом Шияна Р.Б. .

- для учнів 3- 4 класів за Типовою освітньою програмою для 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку (розроблена під керівництвом Чеботарьової О. В.); затвердженими наказом МОН України від 19.09.2022р. № 836;
- для учнів 6 та 7 класів за Типовим навчальним планом для дітей з навчанням українською мовою для дітей з інтелектуальними порушеннями, затвердженими наказом МОН України від 07.12.2021 р. № 1317 (додаток 14).

Метою інклюзивного та індивідуального навчання є реалізація права дітей з особливими освітніми потребами на освіту, їх соціалізація та інтеграція у суспільство, залучення сім'ї до участі в освітньому процесі.

Основними завданнями навчання є:

- здобуття дітьми з особливими освітніми потребами освіти відповідного рівня у середовищі здорових однолітків відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти;
- забезпечення різнобічного розвитку дітей, реалізація їх здібностей;
- створення освітнього середовища (сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей);
- розумне пристосування - запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами;
- створення позитивного мікроклімату у закладі з інклюзивним навчанням, формування активного міжособистісного спілкування дітей з особливими освітніми потребами з іншими учнями;
- забезпечення диференційованого психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами;
- надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, залучення батьків до розроблення індивідуальної програми розвитку.

З метою підвищення ефективності навчального процесу запроваджено корекційно-розвиткова складова Індивідуальної програми розвитку кожної дитини, якою регламентується організація системної реабілітаційної роботи з учнями (вихованцями): розвиток мовлення; корекція розвитку; соціально-побутове орієнтування. Така робота передбачає вирішення специфічних завдань, зумовлених особливостями психофізичного розвитку учнів, і потребує впровадження особистісно орієнтованих програм навчання та реабілітації за індивідуальним та диференційованим підходом.

**Навчальний план інклюзивного навчання
учня 3 класу
Артеменка Ярослава**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	5
	Англійська мова	3
Математика	Математика	4
Мовно-літературна	Я досліджую світ (інтегрований курс)	2
Математична		1
Природнича		2
Технологічна		1
Соціальна і здоров'язбережна		0,5
Громадянська та історична		0,5
Інформатична		-

Інформатика	Інформатика	1
Мистецтво:	Мистецтво	2
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	3
Усього		22+3
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		23
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		25

**Навчальний план інклюзивного навчання
учня 4 класу
Мартиненка Ярослава**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	5
	Англійська мова	3
Математика	Математика	4
Мовно-літературна		2
Математична		1
Природнича		2
Технологічна		1

Соціальна і здоров'язбережна	Я досліджую світ (інтегрований курс)	0,5
Громадянська та історична		0,5
Інформатична		-
Інформатика	Інформатика	1
Мистецтво:	Мистецтво	2
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	3
Усього		22+3
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		23
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		25

**Навчальний план
індивідуального навчання учениці 2 класу
Шестакової Яни**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
Мовно-літературна	Українська мова та літературне читання	3

Математична	Математика	2
Природнича Соціальна і здоров'я збережувальна Громадянська та історична	Я досліджую світ	1,5
Технологічна Інформатична	Трудове навчання	1
Інформатична	Інформатика	0,5
Мистецька	Мистецтво	0,5
Фізкультурна	Фізична культура	0,5
Разом		
Корекційно-розвиткові заняття	Розвиток мовлення	0,5
	Соціально-побутове орієнтування	0,5
Разом		10
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		-
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня (без корекційно-розвиткових занять)		10

Навчальний план
індивідуального навчання учениці 2 класу
Шестакової Вікторії

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень

Мовно-літературна	Українська мова та літературне читання	3
Математична	Математика	2
Природнича Соціальна і здоров'я збережувальна Громадянська та історична	Я досліджую світ	1,5
Технологічна Інформатична	Трудове навчання	1
Інформатична	Інформатика	0,5
Мистецька	Мистецтво	0,5
Фізкультурна	Фізична культура	0,5
Разом		
Корекційно-розвиткові заняття	Розвиток мовлення	0,5
	Соціально-побутове орієнтування	0,5
Разом		10
Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		-
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня (без корекційно-розвиткових занять)		10

**Навчальний план
індивідуального навчання учня 3 класу
Шнуренка Євгенія**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	3

Математика	Математика	2
Мовно-літературна	Я досліджую світ (інтегрований курс)	3
Математична		
Природнича		
Технологічна		
Соціальна і здоров'язбережувальна		
Громадянська та історична		
Інформатична		
Інформатика	Інформатика	0,5
Мистецтво:	Мистецтво	1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	0,5
Усього		10
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		-
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		10

**Навчальний план індивідуального навчання
(педагогічний патронаж)
учня 3 класу
Рудковського Павла**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	3
	Англійська мова	1

Математика	Математика	2
Мовно-літературна	Я досліджую світ (інтегрований курс)	3
Математична		
Природнича		
Технологічна		
Соціальна і здоров'язбережувальна		
Громадянська та історична		
Інформатична		
Інформатика	Інформатика	0,5
Мистецтво:	Мистецтво	0,5
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	-
Усього		10
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		-
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		10

**Навчальний план
індивідуального навчання учениці 3 класу
Горовенко Ріти**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
-----------------------	---------------------------	---------------------------------------

Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	3
Математика	Математика	2
Мовно-літературна	Я досліджую світ (інтегрований курс)	3
Математична		
Природнича		
Технологічна		
Соціальна і здоров'язбережувальна		
Громадянська та історична		
Інформатична		
Інформатика	Інформатика	0,5
Мистецтво:	Мистецтво	1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	0,5
Усього		10
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		-
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		10

**Навчальний план
індивідуального навчання учениці 4 класу
Решетняк Анастасії**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
-----------------------	---------------------------	-----------------------------------

Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	3
Математика	Математика	2
Мовно-літературна	Я досліджую світ (інтегрований курс)	3
Математична		
Природнича		
Технологічна		
Соціальна і здоров'язбережувальна		
Громадянська та історична		
Інформатична		
Інформатика	Інформатика	0,5
Мистецтво:	Мистецтво	1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	0,5
Усього		10
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		-
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		10

**Навчальний план
індивідуального навчання учня 6 класу
Шнуренка Дениса**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
-----------------------	---------------------------	-----------------------------------

Мовно-літературна	Українська мова	2
	Українська література	1
Математична	Математика	2
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	1
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я безпека та добробут »	0,5
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської освіти	0,5
Інформатична	Інформатика	0,5
Технологічна	Технології	3
Мистецька	Інтегрований курс «Мистецтво»	1
Фізична культура	Фізична культура	0,5
Разом		12
Корекційно-розвиткові заняття	Розвиток мовлення	1
	Соціально-побутове орієнтування	1
Разом		14

**Навчальний план
індивідуального навчання учня 7 класу
Горовенка Юрія**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
Мовно-літературна	Українська мова	2
	Українська література	1
Математична	Математика	2
Природнича	Географія	0,5
	Фізика і хімія в побуті	0,5
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я безпека та добробут»	0,5
Громадянська та історична	Історія України	1
Інформатична	Інформатика	0,5
Технологічна	Технології	3
Мистецька	Інтегрований курс «Мистецтво»	1
Фізична культура	Фізична культура	0,5
Разом		12,5
Корекційно-розвиткові заняття	Розвиток мовлення	0,5
	Соціально-побутове орієнтування	1
Разом		14

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ У НЬОМУ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Соціальні перетворення в українському суспільстві докорінно змінили пріоритети в галузі освіти. Школа потребує нових нетрадиційних ідей, теорій, що відповідали б оптимальному розвитку дитини, сучасним потребам людства. Створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності кожної дитини – основна мета, що покладена в основу технологій навчання. Незважаючи на розмаїття нововведень, основною формою організації навчальної діяльності залишається урок.

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також передбачені екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, лекції конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки, пресконференції, ділові ігри тощо.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, забезпечуючи досягнення очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах з предмету. Перевірка та оцінювання досягнення компетентностей здійснюватися у формі заліку, співбесіди, контрольного навчально-практичного заняття. Для підготовки до заліків та іспитів проводяться оглядові консультації, які допомагають учням зорієнтуватися у змісті окремих предметів.

В ОЗО широко впроваджуються інформаційно-комунікативні технології. Застосування ІКТ в освітньому процесі базується на загальному розумінні зміни ролі інформації та принципах інформаційної взаємодії в різних напрямках освітньої діяльності. Це дозволяє формувати позитивну мотивацію учнів до навчальної діяльності, критичне і логічне мислення, вміння приймати рішення, співпрацювати в команді, бути конкурентоздатними та впевненими особистостями. Вчителі не тільки самі активно використовують інтернет-ресурси, сучасні інформаційні технології, але й забезпечують їх активне використання учнями. Тому створенні вчителями персональні предметні сайти є однією з важливих форм роботи сучасного вчителя і є поштовхом для подальшого освоєння нових сучасних веб-ресурсів відповідно до вимог ІК-компетентності, що важливо у процесі модернізації навчання в сучасному закладі освіти.

Крім того великого значення на сьогоднішній день набуває аспект педагогіки партнерства між всіма учасниками освітнього процесу.

Головним завданням педагогіки партнерства вбачаємо:

- подолання інертності мислення,
- перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

Це завдання реалізовується у спільній діяльності учителя й учнів, учителя й батьків, що передбачає взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень з метою особистісного розвитку школярів.

Утілюючи ідеї педагогіки партнерства, вчителю необхідно використовувати в своїй роботі не тільки стандартні методи організації навчально-виховного процесу, але в більшій мірі виявляти ініціативу і будувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності. Як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати цікаві й захоплюючі розповіді, відверту бесіду, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо.

Упродовж останніх років наполегливо працюємо на упровадження особистісно-орієнтованої моделі освіти, заснованої на ідеології дитиноцентризму.

Дитиноцентризм розуміється як максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів.

Актуальними для нової української школи є такі ідеї дитиноцентризму:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання вільної незалежної особистості;
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству.

Проводити уроки віддалено, не бачити учнів, не мати можливостей пояснити особисто й допомогти в момент виникнення проблеми — ще кілька місяців тому вчителі не могли й уявити таких ситуацій у своїй роботі. Але пандемія внесла несподівані корективи і змусила всіх терміново опановувати цифрові інструменти й

нові педагогічні підходи та методики. Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, учнів та батьків. Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, надихати й мотивувати учнів, давати раду технічним проблемам виявилось зовсім не просто. Щоб уникнути хаосу, серед педагогічних працівників було визначено відповідальну особу, координатора дистанційного навчання, який комунікуватиме щодо питань організації дистанційного навчання. Для вчителів ОЗО було організоване відповідне навчання, під час якого вони опрацьовували нові онлайн-інструменти, які допоможуть учням навчатись, а педагогам навчати. Це ознайомлення з платформою G-Suite for Education для її подальшого використання під час роботи за технологіями дистанційного навчання. G-Suite — це пакет спеціалізованого хмарного програмного забезпечення й інструментів для спільної роботи від компанії Google, в який входять такі популярні веб-застосунки, як Gmail, Google Диск, Google Meet, Google Календар, Google Документи, Google Таблиці, Google Презентації, Google Sites, Google Classroom. Використання даної платформи дозволить уникнути вимушених перерв в освітньому процесі, зробить навчання більш доступним та сучасним.

6. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОГРАМ З НАДОЛУЖЕННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Освіта в Україні сьогодні переживає не найкращі часи. За час пандемії COVID-19 та далі від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну діти зазнали значних втрат у навчанні. Спершу дистанційне навчання, а згодом тимчасова окупація, бойові дії, повітряні тривоги й перебування в укриттях, відсутність електроенергії та нестабільний психологічний стан — ось неповний перелік зовнішніх чинників, які впливали і продовжують залишати свій слід на якості освіти дітей і сформованості в них необхідних навичок. Тож зараз гостро стоїть питання створення та впровадження програм з надолуження освітніх втрат.

Визначення рівня навчальних втрат є першочерговим завданням, без виконання якого подолання прогалин у знаннях учнів з певних предметів неможливе. Необхідно здійснити якісну діагностику рівня успішності учнів для розуміння глибини й складності проблеми, виявити теми, які учні недовчили, та на які варто звернути найбільшу увагу. І лише після цього, спираючись на отримані результати, можливо здійснювати певні кроки, обирати шляхи та методики подолання навчальних втрат.

Визначення програми з надолуження освітніх втрат

Міжвідомча мережа співпраці з питань освіти в умовах надзвичайних ситуацій (INEE) визначає програму з надолуження освітніх втрат як короткострокову освітню програму для дітей та молоді, які активно відвідували школу до перерви в навчанні. Така програма надає учням можливість засвоїти пропущений матеріал

для їх повернення до формальної системи освіти. Програма з надолуження освітніх втрат в українському контексті, за визначенням, прийнятим робочою групою під час заходу 7 червня 2023 року, присвяченого розробленню рамки для впровадження програм з надолуження освітніх втрат в Україні, — це комплекс заходів для здобувачів загальної середньої освіти, спрямований на визначення прогалин у навчанні та їх компенсацію, а також на адаптацію, пріоритезацію предметів (знань та компетентностей), надання психологічної та соціально-емоційної підтримки.

Втрати у навчальному часі та результатах навчання

Втрати в освітньому процесі – зміна форми здобуття освіти, переведення закладів з очного на дистанційне та змішане навчання, нестабільні умови організації освітнього процесу (повітряні тривоги, відключення електроенергії, перебої з інтернетом) – вплинули на результати навчання учнів.

За спостереженнями вчителів початкових класів, результати навчання учнів погіршилися з таких навчальних предметів, як українська мова, іноземна мова, математика, літературне читання, «Я досліджую світ» та не змінилися з таких навчальних предметів та курсів: мистецтво, дизайн і технології, фізкультура, інформатика.

Серед учителів базової школи закладу освіти переважає думка, що результати навчання учнів не змінилися, однак це не стосується таких навчальних предметів, як алгебра та геометрія, іноземна мова, українська мова, українська література, історія України, фізика, географія, хімія.

Компенсація втрат у навчальному часі (пропущені навчальні заняття) найчастіше відбувалася через надання учням навчальних матеріалів (презентацій, відео, аналогічних навчальних занять онлайн) та завдань для самостійного опрацювання.

Рідше проводилися групові й індивідуальні консультації, додаткові навчальні заняття. Утім складно оцінити, як часто реалізовувалися згадані заходи, з огляду на те, що більшість вчителів скаржилися на брак умов і можливостей:

- відсутність електрики та інтернету;
- брак вільного часу в учителів;
- різні часові пояси;
- небажання учнів і їхніх батьків виділяти додатковий час.

Ключовими викликами освітнього процесу в умовах війни є:

- нестабільні умови навчання;
- обмеженість способів організації навчально-пізнавальної діяльності;
- зниження мотивації та нестабільний психоемоційний стан учнів/учениць та вчителів.

Втрати у виховній роботі

Пандемія COVID-19 та повномасштабне російське вторгнення призвели до

втрасти можливостей для соціокультурного розвитку здобувачів освіти (**виховних втрат**), що проявились у відсутності або суттєвому зниженні відвідування ними позашкільних закладів, що популяризують культурні та національно-мистецькі традиції українського народу, а також пам'яток історії, культури, експозицій музеїв ТОЩО.

Фахівці Інституту проблем виховання НАГІН України пропонують кваліфікувати **виховні втрати** як порушення особистісного та соціального розвитку зростаючої особистості, яке виникає внаслідок науково-методичної невідповідності суспільним викликам чи системного порушення цілеспрямованого виховного процесу, що призводить до деформації її особистісних цінностей та моделей поведінки.

У період пандемії COVID-19 та повномасштабного російського вторгнення цілісний виховний процес, що проводився в закладі освіти, був порушений внаслідок соціального дистанціювання, бойових дій і внутрішнього переміщення родин. У цей період родинне виховання стало домінуючим типом виховання, з усіма позитивними впливами та притаманними йому недоліками. Варто зазначити, що в результаті суттєвої фізично-психологічної деформації сім'ї, спричиненої воєнними проблемами, діти часто порушують загальноприйняті цінності, норми й прийнятні правила поведінки.

Водночас в умовах російської військової агресії чітко увиразнилася національна консолідація здобувачів освіти, зокрема піднесення патріотизму у дитячому й учнівському середовищі. Це проявляється у зростанні рівня залученості учнівської молоді до волонтерських ініціатив, доброчинної діяльності, спрямованої на підтримку Збройних Сил України, кількості патріотичних флешмобів та акцій.

Психологічні втрати

Умови повномасштабної війни вкрай негативно вплинули на загальний психолого-емоційний стан і взаємопов'язані з ним навчальні можливості учнів, призвели до суттєвих психологічних втрат здобувачів освіти, які проявляються у депресії, зростанні страху, тривожності та стурбованості, втраті мотивації до навчання, апатії, розгубленості та неухважності. Учасники слухань звертають увагу, що за останній рік помітно погіршився психологічний стан не тільки здобувачів освіти, а й вчителів. Особливих втрат зазнала нестійка дитяча психіка.

Шляхи подолання освітніх втрат

Для компенсації *навчальних втрат*:

- забезпечити моніторинг результатів навчання здобувачів освіти з використанням діагностичного інструментарію;
- здійснювати адаптивне гнучке планування, яке б передбачало перерозподіл навчального часу між темами, або розробляти власні навчальні

програми, коригуючи зміст та результати навчання з урахуванням виявлених освітніх втрат;

- продовжити працювати над створенням методичної системи підтримки індивідуальної освітньої траєкторії учнів шляхом проведення індивідуальних занять, факультативів відповідно до навчального плану та / або за запитом учнів, консультацій з учнями для усунення прогалин у знаннях із предмету, розробки завдань різних рівнів складності для окремих учнів;

- посилити роботу в частині надання підтримки педагогічним працівникам щодо підвищення кваліфікації та професійного вдосконалення з питань методики роботи в умовах змішаного навчання;

- використовувати години варіативної складової шляхом запровадження індивідуальних та групових консультацій для здобувачів освіти;

- організувати роботу прищільних (мовних, математичних, природничих тощо) таборів, запровадити «навчальні канікули»;

Для компенсації *виховних втрат* доцільно насамперед на світоглядному, науково-теоретичному й виховному рівнях здолати у молодого покоління відчуження від своїх національно-історичних коренів, причиною якого стали невластиві українській нації нашарування меншовартості, історичної неперспективності, що до цього часу нав'язується російсько-імперським баченням стосовно нашої держави.

Це змога звернути більше уваги на ті вміння, які потрібні для життя: більше спілкування, взаємодії, вміння домовлятися, планувати час, організовувати свою роботу, самостійно виконувати завдання, розробляти проєкти, розвивати творчі здібності, фантазію та уяву.

Для подолання *психологічних втрат* варто зазначити, що 12 квітня 2023 року Верховною Радою України прийнято за основу та в цілому Закон України «Про внесення зміни до статті 51 Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників у питанні надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу».

Зазначеним актом передбачено, що не менше 10 відсотків від загальної кількості годин, передбачених на підвищення кваліфікації педагогічного працівника, обов'язково повинні бути спрямовані на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу. Реалізація цього акту матиме позитивний вплив на стан психічного здоров'я дітей під час воєнного стану та у післявоєнний період, зокрема дозволить підвищити компетентність педагогічних працівників у частині надання психологічної підтримки здобувачам освіти, сприятиме ранньому виявленню ознак психологічної травми та інших психологічних станів, попередженню появи посттравматичного стресового розладу, тривожних розладів та депресій,

попередженню девіантної поведінки та профілактиці суїциду серед дітей, що пережили психотравмуючі події.

В умовах повномасштабної російської агресії також важко переоцінити значення соціально-емоційних навичок учнів, їхніх індивідуальних здібностей, що важливі для академічних успіхів, конкурентоспроможності на ринку праці, активної громадянської позиції. Ці навички, зокрема, охоплюють поведінкові моделі, внутрішній стан, підходи до вирішення завдань, здатність управляти поведінкою і почуттями.